

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри
Екології агросфери та
екологічного контролю
Олена НАУМОВСЬКА

_____ (підпис)

« ____ » _____ 2025 р.

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему «Стратегічна екологічна оцінка проектів (на прикладі
Хмельницької області)»**

Спеціальність 101 Екологія

Гарант освітньої програми

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної екології
радіобіології та безпеки
життєдіяльності

_____ **Володимир БОГОЛЮБОВ**

**Керівник бакалаврської
кваліфікаційної роботи**

кандидат с.-г.наук,
доцент

_____ **Світлана ПАЛАМАРЧУК**

Виконав

_____ **Денис ШПАК**

КИЇВ-2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
екології агросфери та
екологічного контролю
(назва кафедри)

Наумовська О.І.

(підпис) (ПІБ)

«__» _____ 20__ р.

З А В Д А Н Н Я

на виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи студенту

Шпак Денису Сергійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність 101 «Екологія»

(код і назва)

Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи **«Стратегічна екологічна оцінка проектів (на прикладі Хмельницької області)»**

затверджена наказом ректора НУБіП України від «__»__ 20__ р. №__

Термін подання завершеної роботи (проекту) на кафедру _____ 20__ р.

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до бакалаврської кваліфікаційної роботи: законодавчі акти, офіційні статистичні матеріали, звіти та інші матеріали міст Хмельницького.

Перелік питань, які потрібно розробити: Проаналізувати основні законодавчі, нормативні, правові документи щодо проведення стратегічної екологічної оцінки в Україні; здійснити дослідження щодо особливостей проведення стратегічної екологічної оцінки за кордоном; провести аналіз документів державного планування міста Хмельницький; проаналізувати дані поточного стану навколишнього середовища міста Хмельницький.

Дата видачі завдання “__” _____ 20__ р.

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи _____ **Паламарчук С.П.**

(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____

(підпис)

Шпак Д.С.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
I. МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ СЕО	7
1.1. Особливості формування нормативно-правової бази в Україні	7
1.2. Алгоритм та етапи проведення СЕО	11
1.3. Підготовка заяви про обсяг СЕО	16
2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	20
2.1. Характеристика та прогнозні зміни	20
2.2. Найважливіші екологічні проблеми Хмельницької області	32
3. СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ	37
3.1. Особливості впровадження стратегічної екологічної оцінки у Хмельницькій області	37
3.2. Обґрунтуванням вибору виправданих альтернатив	45
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем врахування екологічних в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка – процедура визначення, та оцінювання можливих негативних наслідків виконання та реалізації документів державного планування для довкілля. СЕО, як інструмент планування сприяє якості розробленню планів, програм, стратегій тощо.

СЕО – це новий інструмент реалізації політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня захисту навколишнього середовища, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, сприяння інтеграції екологічних міркувань і підготовку документів державного планування з метою досягнення сталого розвитку.

СЕО упродовж останнього десятиріччя застосовується в багатьох країнах світу. Проведення СЕО в ЄС регулюється Директивою 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище. Основні положення цієї Директиви стали підґрунтям для підготовки Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо).

Протокол про СЕО був підписаний у травні 2003 р. в Києві на 5-й Всеєвропейській конференції міністрів охорони навколишнього середовища «Довкілля для Європи».

У 2013-2014 рр. вперше в Україні стратегічна екологічна оцінка проводилася для стратегії регіонального розвитку, а саме для Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року. Це відбулося за сприянням проектів міжнародної технічної допомоги «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» і «Місцевий економічний розвиток міст України», що впроваджуються відповідно Конференційною радою Канади.

1. МЕТЕДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ СЕО

1.1. Особливості формування нормативно-правової бази в Україні

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція ЕСПО), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» (ухвалено Верховною Радою України 21 грудня 2010 року). В цьому законі СЕО згадується в основних принципах національної екологічної політики, інструментах реалізації національної екологічної політики та показниках ефективності Стратегії.

Зокрема, одним із показників цілі Стратегії "Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління" є показник "Частка державних, галузевих, регіональних та місцевих програм розвитку, які пройшли стратегічну екологічну оцінку – відсотків" Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» був прийнятий Верховною Радою України 20 березня 2018 року та 10 квітня 2018 року підписаний Президентом України.

Даний Закон вступив в дію з 12 жовтня 2018 року. Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» в Україні впроваджується механізм стратегічної екологічної оцінки (СЕО), який діє в країнах Європейського Союзу та передбачає, що всі важливі документи, зокрема, державні програми, містобудівна документація, тощо, повинні, у першу чергу, проходити екологічну оцінку з урахуванням необхідних імовірних ризиків тих чи інших дій для довкілля.

Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 затверджені методичні рекомендації з стратегічної екологічної оцінки, які рекомендовані для використання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, спеціалістами і науковцями, залученими до консультацій, а також представниками громадськості, які будуть брати участь у стратегічній екологічній оцінці.

Відповідно до постанови КМУ від 23 січня 2019 р. № 45, до ряду Постанови Кабінету Міністрів України було внесено зміни, які зумовлюють застосування стратегічної екологічної оцінки для документів державного планування, зокрема до генеральних планів території та можливості фінансування процедури СЕО з фондів місцевих бюджетів

З метою досягнення стратегічних цілей, визначених Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2020 року, Кабінетом Міністрів України 25 травня 2011 року було затверджено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища України на період із 2011 року по 2015 роки.

В ньому для досягнення цілі « Інтеграція екологічної політики та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління» у пункті 158 було заплановано « Підготовку та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту щодо внесення змін до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» стосовно обов'язкового врахування засад екологічної політики у проектах державних, секторальних (галузевих), регіональних стратегій і програм під час проведення стратегічної екологічної оцінки», а пунктом 160 передбачено «Підготовку та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту щодо запровадження стратегічної екологічної оцінки з метою гармонізації з Директивою 2001/42/ЄС [10].I

У рамках підготовки до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 17.12.2012 року № 659 був затверджений Базовий план

адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації), в якому також було передбачено прийняття нормативно-правового акта (закону) про запровадження СЕО, що має визначити процедуру та основні вимоги до СЕО відповідно до Директиви 2001/42/ЄС та Протоколу про СЕО [11].

27 червня 2014 року між Україною та Європейським Союзом була підписана Угода про асоціацію, яка передбачала разом із багатьма документами інтеграцію екологічного законодавства у законодавство України. Це запровадження стосувалось 26-ти Директив ЄС та 3-х Регламентів ЄС, включаючи Директиву 2001/45/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище.

Після набуття чинності Угоди перед Україною постало завдання із впровадження таких положень Директиви 2001/42/ЄС:

- визначення уповноважених органів та прийняття національного законодавства;
- розробка процедури, за допомогою якої визначатиметься, які плани та програми потребують стратегічної екологічної оцінки, та вимог про те, що плани або програми, щодо яких стратегічна екологічна оцінка є обов'язковою, підлягають такій оцінці;
- розробка процедури консультацій з органами, що відповідальні з питань охорони навколишнього середовища та процедури консультацій із громадськістю;
- встановлення домовленостей із іншими країнами щодо обміну інформацією та проведення міжнародних консультацій.

У 2015 році Верховна Рада України ратифікувала Протокол про стратегічну оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Закон України від 01.07.2015 року №562-VIII).

Після реалізації таких концептуальних етапів національне законодавство України потребувало закріплення обов'язковості стратегічної екологічної оцінки стратегій, програм та планів, що стосуються соціально-

економічного розвитку регіонів, розвитку галузей економіки, просторово-територіального розвитку та використання природних ресурсів.

Тому, важливим і прогресивним кроком для України стало ухвалення 20 березня 2018 року Закон України « про стратегічну екологічну оцінку» №2354-VIII. Цей Закон регулює відносини у сфері оцінки наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виконання документів державного планування та поширюється на документи державного планування, які стосуються сільського господарства, лісового господарства, рибного господарства, енергетики, промисловості, транспорту, поводження з відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, телекомунікацій, туризму, містобудування або землеустрою (схеми) та виконання яких передбачатиме реалізацію видів діяльності (або які містять види діяльності та об'єкти), щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля, або які вимагають оцінки, зважаючи на ймовірні наслідки для територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі, крім тих, що стосується створення або розширення територій та об'єктів природного-заповідного фонду [12].

У цих методичних матеріалах надаються:

- характеристика суб'єктів стратегічної екологічної оцінки та їх функцій у процедурі СЕО;
- підходи для забезпечення ефективного здійснення СЕО;
- описи етапів СЕО та їх детальна характеристика;
- рекомендації та варіанти проведення кожного етапу;
- аналітичні інструменти СЕО;
- приклади структури звітів про СЕО та довідок, що оформляються згідно з процедурою, а також приклади самих звітів [15].

Сьогодні СЕО в Україні знаходиться на етапі який потребує подальшого розвитку з урахуванням кращих міжнародних практик, а також на основі власного досвіду [16].

1.2. Алгоритм та етапи проведення СЕО

Розробка СЕО проводиться згідно Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» та у відповідності з Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 «Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної оцінки документів державного планування»».

Відповідно до статті 9 Закону етапами здійснення СЕО є:

- 1) визначення обсягу СЕО;
- 2) складання звіту про СЕО;
- 3) проведення громадського обговорення та консультацій;
- 4) врахування звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій;
- 5) інформування про ухвалення документів державного планування (далі ДПП);
- 6) моніторинг наслідків для довкілля і здоров'я населення.

Особливістю методології використаної в даному звіті є створення на підготовчому етапі робочої групи із СЕО.

Етап 1. Підготовчий

1.1. Ухвалення рішення про проведення СЕО.

1.2. Створення Робочої групи з СЕО та забезпечення її постійної взаємодії з усіма розробниками Програми.

1.3. Визначення кола органів влади, які братимуть участь у консультаціях.

1.4. Визначення кола зацікавлених сторін і необхідного ступеня залучення громадськості до консультацій та участі.

1.5. Інформування громадськості. Вимоги щодо інформування громадськості сформульовані в ст. 5 «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосується довкілля» (Охрухська конвенція). Інформування громадськості є важливою складовою на усіх етапах СЕО.

Етап 2. Визначення сфери охоплення СЕО

2.1. Визначення ключових екологічних проблем. Огляд екологічних проблем необхідний для того, щоб допомогти зосередити СЕО на тих складових довкілля, які є важлими для громади. Робоча група із СЕО має визначити головні екологічні проблеми територіальної громади та регіону на основі аналітичних матеріалів. Рейтинг цих проблем може бути визначений шляхом експертного опитування членів Робочої групи із СЕО, а також більш широкого соціологічного опитування.

2.2. Визначення просторових і часових меж оцінки.

Просторовий масштаб оцінки має охоплювати природні, соціально-економічні та культурні ресурси й взаємозв'язки між ними, а також практику землекористування, на яку може потенційно вплинути будь-який з розроблених альтернативних сценаріїв.

2.3. Проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я щодо того, яка інформація має бути включена до звіту про СЕО.

2.4. Підготовка та подання замовником до уповноважених органів заяви про визначення обсягу СЕО програми.

2.5. Визначення плану дій і графіка проведення СЕО.

Етап 3. Оцінка екологічної ситуації на території громади чи регіону

3.1. Збір та аналіз інформації про стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників.

Необхідно визначити складові довкілля (як екологічні, так і соціально-культурні), на яких буде зосереджено увагу СЕО. Важливо визначити, ключові показники, які характеризують стан складових довкілля (наприклад, показники якості води, стану здоров'я населення тощо). Ці показники дадуть можливість особам, які приймають рішення, оцінити зміни у довкіллі, зосередивши увагу на тих параметрах, які реагуватимуть на зміни й створюватимуть зворотній зв'язок, а також на тих параметрах, моніторинг

яких буде ефективним. Зібрана інформація дасть можливість оцінити стан довкілля.

3.2. Проведення SWOT-аналізу з точки зору екологічної ситуації.

SWOT-аналіз дає можливість виявити сильні й слабкі сторони екологічної ситуації в місті чи регіоні, а також можливість й загрози, які впливатимуть на екологічну ситуацію. Виявлення загроз сприятиме оцінці їхнього впливу на довкілля, а визначення можливостей сприятиме пошуку шляхів зменшення впливу планової діяльності на довкілля.

3.3. Проведення аналізу трендів стану довкілля.

Якісна оцінка екологічних проблем розвитку територіальної громади чи регіону в минулому (з наголосом на головні тенденції та очікувані проблеми) є основою для початку розроблення документації із СЕО. У багатьох випадках 50% і більше загального часу на проведення СЕО витрачається саме на визначення базового рівня стану довкілля. Водночас такий аналіз дозволяє оцінити альтернативи пропонованій програмі розвитку міської територіальної громади, обумовлені об'єктивними тенденціями зміни стану довкілля.

Етап 4. Проведення СЕО (оцінка запропонованих заходів щодо впливу на довкілля та відповідність регіональним екологічним цілям)

4.1. Оцінка ступеню врахування регіональних екологічних цілей в стратегічних і оперативних цілях Програми.

СЕО оцінює ступінь врахування природоохоронних регіональних цілей в рамках пропонованої Програми розвитку. Для цього використовуються екологічне законодавство, регіональні стратегічні документи та екологічні програми.

4.2. Проведення консультацій з громадськістю щодо екологічних цілей.

Результати оцінки ступеню врахування регіональних екологічних цілей слід обговорити з громадськістю для того, щоб зібрати зауваження та пропозиції і врахувати їх в документації з СЕО.

4.3. Визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру.

Чинник змін у територіальній громаді можуть бути антропогенним або природними. До чинників змін відносять також регіональну політику та управлінські дії. Зміни екологічної ситуації в громаді часто обумовлені синергетичною взаємодією економічних адміністративних демографічних і соціально-культурних чинників, а також рівнем розвитку промисловості сільського господарства науки і технологій..

Чинниками змін можуть бути розширення або скорочення певних галузей економіки (гірничодобувна промисловість, енергетика, сільське господарство, переробна промисловість, лісове господарство тощо); зміна моделей міського та сільського розвитку; розширення або звуження взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом і громадськими організаціями; зміни чисельності населення в територіальній громаді; зміни у практиці землекористування тощо.

Важливо також виокремити чинники локального рівня і чинники пов'язані з регіональними, національною політикою та міжнародними угодами, спрямованими, наприклад на збалансований розвиток, збереження біорізноманіття, протидію зміні клімату

4.4. Проведення оцінки впливу

Програми на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

Етап 5. Розроблення документації з СЕО та передача на затвердження Звіту про стратегічну екологічну оцінку.

5.1. Підготовка звіту та рекомендацій щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть бути результатом реалізації Програми.

На основі проведеного аналізу група з СЕО готує рекомендації щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть бути результатом реалізації Програми. На основі проведеного аналізу група з СЕО готує рекомендації щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних

наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть бути результатом реалізації Програми.

5.2. Обговорення документації, збір і врахування пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості.

Обговорення документації з СЕО є суттєвою складовою СЕО, оскільки це дозволяє не лише ознайомити громадськість з результатами СЕО, а й зібрати пропозиції зацікавлених органів влади та громадськості до Програми.

5.3. Розроблення остаточного проєкту документації з СЕО та внесення на розгляд та ухвалення міською радою.

Група з СЕО забезпечує врахування в екологічному звіті рекомендацій зацікавлених органів влади та громадськості (громадськості організацій). Невраховані рекомендації також мають бути відображені в документації з СЕО з поясненням причини неврахування.

5.4. Забезпечення доступу громадськості до розробленої документації.

Розроблена документація з СЕО має розміщуватися на веб-сайті міської ради поряд із затвердженою Програмою економічного і соціального розвитку територіальної громади.

Етап 6. Моніторинг фактичного впливу впровадження Програми на довкілля.

6.1. Створення системи моніторингу та оцінки впливу Програми на довкілля.

Документація з СЕО має містити пропозиції щодо організації системи моніторингу впливу впровадження Програми на довкілля. СЕО має бути складовою частиною усіх етапів планування. У зв'язку з цим, хід реалізації Програми необхідно контролювати з врахуванням.

1) показників, які характеризують виконання природоохоронних заходів під час реалізації Програми;

2) результатів оцінки впливу на довкілля (далі – ОВД) окремих проєктів, які будуть впроваджуватися в результаті реалізації Програм (за потреби).

6.2. Утворення робочого органу з моніторингу впливу Програми на довкілля.

Для моніторингу впливу Програми на довкілля має бути створений робочий орган. Цей орган може функціонувати у складі робочої групи з моніторингу програми. До його складу можуть увійти члени робочої групи з СЕО, а також представники громадськості. Робочий орган з моніторингу має забезпечити доступ громадськості та органів влади до результату моніторингу.

1.3. Підготовка заяви про обсяг СЕО

Процес проведення СЕО стратегій, планів і програм також є циклічним. Як правило, процес СЕО передбачає такі основні етапи.

- Оцінка необхідності проведення СЕО (скринінг). Управлінська структура, яка ініціює розроблення СПП, має оцінити необхідність проведення СЕО, виходячи з чинної нормативно-правової бази.

- Визначення сфери охоплення СЕО (екоупінг). Після того, як встановлено, що СПП потребує проведення СЕО, першим елементом оцінки стає визначення сфери охоплення звіту про СЕО. Це дає можливість сфокусувати звіт про СЕО на важливих питаннях, щоб громадськість влади та органи, відповідальні за прийняття рішень, могли отримати максимальну вигоду від отриманих результатів. Початкове визначення сфери охоплення відповідальні за прийняття рішення, могли отримати максимальну вигоду від у випадку, коли необхідність внесення змін стане очевидною на більш пізній стадії проведення СЕО. Природоохоронні органи та органи здоров'я повинні бути залучені до переговорів у процесі визначення сфери охоплення: громадськості також може бути надана можливість участі.

- Підготовка звіту про СЕО. Звіт має на меті забезпечити громадськість і органи, з якими проводилися консультації, інформацією про наслідки впливу СПП на довкілля, у тому числі на здоров'я населення.

- Консультації з органами влади, Природоохоронним органам і органам охорони здоров'я повинна бути надана можливість прокоментувати проект СПП і звіт про СЕО. Консультації та участь в громадськості можуть проводитися одночасно.

- Участь громадськості. Участь громадськості може бути забезпечена вже на стадії визначення сфери охоплення або навіть на стадії визначення необхідності проведення СЕО для СПП. Громадськість повинна мати доступ до проекту СПП і звіту про СЕО, а із заінтересованою громадськістю мають бути проведені консультації. Громадськості має бути надана можливість висловити свою думку щодо проекту СПП і звіту про СЕО.

- Транскордонні консультації. У випадку, якщо впроваджене СПП може мати значні наслідки у транскордонному контексті або у випадку надходження запиту від потенційно зачепленої Сторони, зачеплена Сторона має бути проінформована та запрошена до участі в консультаціях. Під час цих транскордонних консультацій, які можуть проводитися одночасно за участі громадськості та консультаціями з органами влади, заінтересованій громадськості, природоохоронним органам і органам охорони здоров'я зачепленої Сторони має бути надана можливість висловити свою думку з приводу проекту СПП та звіту про СЕО.

- Прийняття рішення. У рішенні мають бути враховані висновки звіту про СЕО і пропозиції заінтересованої громадськості та органів влади як всередині країни, так і висловлені будь-якою зачепленою Стороною. Орган, який приймає рішення, повинен зробити заяву, яка підсумовує результати процесу врахування інформації та обґрунтовує затвердження СПП на тлі запропонованих раціональних альтернатив. Затверджена СПП, рішення та його обґрунтування мають бути доступними для громадськості.

- Екологічний моніторинг реалізації СПП. СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження СПП. Значущі наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, необхідно відслідковувати під час реалізації СПП, зокрема з метою виявлення непередбачених несприятливих

наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення. Громадськість та органи влади повинні мати доступ до результатів моніторингу. В узагальненому вигляді етапи СЕО продемонстровані на рис. 1.1.

На практиці зазначені кроки є інтегрованими в процес розроблення СПП, а не окремим паралельним процесом. Така інтеграція потрібна для того, щоб СЕО можна було використовувати як інструмент попередження, що впливає на розроблення СПП.

Перший крок здійснення стратегічної екологічної оцінки – визначення обсягу такої оцінки. На цьому етапі мають бути визначені обсяг необхідних досліджень для виконання стратегічної екологічної оцінки, методи екологічної оцінки, рівень деталізації інформації, що має бути основою для оцінки та включена до звіту про стратегічну екологічну оцінку. Визначення обсягу СЕО дозволяє сфокусувати звіт про СЕО на важливих питаннях охорони довкілля, у тому числі для здоров'я населення, для громадськості та заінтересованих сторін. Для інформування громадськості про початок робіт, має бути опублікована Заява про обсяг СЕО (стаття 103).

На основі переліку запланованих видів діяльності необхідно здійснити попередній аналіз ймовірних наслідків для довкілля у зв'язку із їх реалізацією та представити попередні висновки щодо наслідків. Визначається перелік основних екологічних проблем, наявних на території громади. Тут задаються рамкові умови виконання стратегічної екологічної оцінки, визначається, що буде детально досліджено і представлено у Звіті про СЕО. Таким чином, визначаються напрямки і детальність аналізу природних умов території громади та її актуальний екологічний стан з метою визначення наслідків для довкілля впровадження планувальних рішень комплексного плану.

Може бути запропоновано оцінити у рамках Звіту про СЕО ряд альтернатив, які пов'язуються із різними цілями і пріоритетами розвитку територіальної громади або у випадку різних варіантів просторового розміщення запланованих заходів (наприклад, різне положення проектних

промислових підприємств, різні сценарії розміщення нових житлових кварталів тощо).

Розроблення СЕО спирається на ряд методичних підходів-методи аналогій, експертні висновки, порівняння, прогнозування, SWOT-аналіз, картографічні методи. Базисом розроблення звіту і СЕО, комплексного врахування особливостей природних умов, сучасного екологічного стану та планувальних рішень є геоінформаційні технології. Геоінформаційні методи застосовуються для спряженого і комплексного аналізу різнопланових геопросторових даних, у тому числі відкритих космічних знімків. Організація просторових даних з використанням геоінформаційних систем дає можливість найбільш повно і комплексно враховувати всі можливі варіанти впливу проектних рішень на майбутній стін території планування. Більш детально використання геоінформаційних технологій в розробленні СЕО.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Характеристика області та прогнозні зміни

Хмельницька область займає вигідне географічне положення, характеризується сприятливими природними і кліматичними умовами, різноманітністю ландшафтних територій, багатством рослинного і тваринного світу, мінеральних вод, родючих чорноземів, широкою мережею річок. По фізико-географічному розташуванню область знаходиться в межах лісостепової зони, орфографічно займаючи центральну та західну частину Волино-Подільської височини, а також західний схил Українського кристалічного щита.

Область простягається з півночі на південь на 225 км – від Полісся до долини Дністра і знаходиться у різних природних регіонах. Межує з Вінницькою, Житомирською, Рівненською, Тернопільською та Чернівецькою областями. Сільськогосподарські угіддя займають 75,9 % її території. Решту території – ліси, ріки, болота, населені пункти, промислові об'єкти та шляхи сполучення.

Сучасний ґрунтовий покрив Хмельницької області сформувався під впливом ґрунтоутворних порід, рельєфу, клімату, рослинного покриву та господарської діяльності людини. Ґрунтоутворними породами виступають ліси і лесовидні суглинки, піски, супіски, вапняки, глини, алювіальні відклади. Землі високопродуктивні. Їх основу складають чорноземи глибокі, темно-сірі, опідзолені ґрунти та чорноземи опідзолені, лучночорноземні та чорноземно-лучні, під якими зайнято 1252,7 тис. га або 60,7% ріллі області.

Найродючішими в області є чорноземи типові. Вони утворилися на лесах і лесовидних суглинках під степовою рослинністю в південнозахідній і центральній частинах області. Переважають малогумусні і середньогумусні чорноземи. Вони мають сприятливі фізичні властивості, добре забезпечені поживними речовинами.

Гідрографічна мережа області представлена басейнами трьох великих

річок: Дніпра, Південного Бугу та Дністра з їх притоками – Горинню, Случем, Хоморою, Бужком, Вовком, Іквою, Збручем, Смотричем, Ушицею та іншими. Ліси та інші лісовкритні площі займають 13,9% території області.

Основна частина лісових масивів зосереджена у її поліській частині, де вони займають близько 39,2 % лісовкритої площі області. У межах інших географічних районів площа під лісами набагато менша і приблизно становить: у Придністров'ї – 17 %, Хмельницькому Побужжі – 15 %, північному Поділлі – 12 % від загальної лісовкритої площі.

Екологічна ситуація, рівень екологічної безпеки області залежать, передусім, від обсягів впливу на навколишнє середовище підприємств промислової і комунальної сфер, сільського господарства, транспортних засобів, а також рівня дотримання природоохоронного законодавства мешканцями області.

2.1. Перелік екологічно небезпечних об'єктів

№ п/п	Підприємства (найбільші забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)
1	ПАТ «Подільський цемент»	Виробництво цементу КВЕД 26.51.0	Публічне акціонерне товариство (колективна власність)
2	ХКП «Спецкомунтранс»	Збирання безпечних відходів КВЕД 38.11	Комунальне господарство

Стан атмосферного повітря у 2023 році по області залишався стабільним і в порівнянні з минулим роком значно не погіршився. Щоправда спостереження якості атмосферного повітря ведуться лише в м. Хмельницькому на двох стаціонарних постах лабораторією Хмельницького

обласного центру з гідрометеорології. За інформацією суб'єктів моніторингу довкілля у минулому році не було виявлено екстремальних рівнів забруднення з причин аварій техногенного походження та несприятливих природних явищ. Не було, також, встановлено наднормативних викидів стаціонарними джерелами підприємств, які б суттєво вплинули на стан атмосферного повітря.

Основними джерелами забруднення атмосфери Хмельницької області є автотранспортом, кількість якого щороку збільшується, котельні окремих підприємств, які у виробництві використовують полімери, а також спалювання сміття та опалого листя.

Однією з основних причин забруднення атмосферного повітря є низький рівень оснащення джерел викидів пилогазоочисним обладнанням. Значно впливає на забруднення атмосфери відсутність установок по вловлюванню газоподібних сполук, а саме: діоксиду сірки, діоксиду азоту, оксиду вуглецю, летючих органічних сполук та інших.

Оцінка стану атмосферного повітря у місті Хмельницький здійснювалась шляхом порівняння рівня гранично допустимих концентрацій (далі – ГДК) пріоритетних забруднюючих речовин з середньомісячною концентрацією по постах спостереження, а також середньомісячної концентрації по місту (у кратності ГДК) за звітний місяць та відповідний місяць минулого року.

Пріоритетними забруднюючими речовинами вважаються ті речовини, які вносять найбільший внесок у забруднення атмосферного повітря міста і контролюються на більшості стаціонарних постів спостережень за забрудненням атмосферного повітря.

Перелік пріоритетних забруднюючих речовин наведено у таблиці 1.1 згідно з ГДК та класом небезпеки, де значення класу небезпеки забруднюючої речовини зменшується відповідно до підвищення її небезпечності.

У березні 2025 року спостереження за станом атмосферного повітря проводилося Хмельницьким обласним центром з гідрометеорології на двох стаціонарних постах в м. Хмельницький.

Визначалося 9 пріоритетних забруднюючих речовин, а саме аміак, діоксид азоту, діоксид сірки, оксид азоту, оксид вуглецю, пил, фенол, формальдегід, хлористий водень.

2.1. Перелік забруднюючих речовин, 2025 р.

Назва забруднюючої речовини		ГДК середньодобова, мг/м ³	Клас небезпеки
1.	Аміак	0,04	4
2.	Діоксид азоту	0,04	2
3.	Діоксид сірки	0,05	3
4.	Оксид азоту	0,06	3
5.	Оксид вуглецю	3,0	4
6.	Пил	0,15	3
7.	Фенол	0,003	2
8.	Формальдегід	0,003	2
9.	Хлористий водень	0,2	2

Середньомісячні концентрації забруднювальних речовин в атмосферному повітрі по двох постах спостереження протягом березня 2025 наведені у таблиці 1.2.

Аналізуючи дані, за звітний період в порівнянні з відповідним місцем минулого року, відбулося зменшення формальдегіду. Разом з тим, відбулося збільшення аміаку, діоксиду азоту, діоксиду сірки, пилу, фенолу. Поряд з цим, відбулось незначне збільшення оксиду азоту та хлористого водню. Значення оксиду вуглецю не змінилось в порівнянні з періодом минулого року (рисунок 2.1).

2.2. Середньомісячні концентрації забруднювальних речовин в атмосферному повітрі по двох постах спостереження

Назва забруднюючої речовини		Допустимий рівень ГДК, мг/м ³	Середньомісячна концентрація по постах спостереження, мг/м ³	
			пост № 1	пост № 2
1.	Аміак	0,04	0,0064	0,0079
2.	Діоксид азоту	0,04	0,0346	0,0323
3.	Діоксид сірки	0,05	0,0168	0,0175
4.	Оксид азоту	0,06	0,0236	0,0296
5.	Оксид вуглецю	3,0	1,766	2,0556
6.	Пил	0,15	0,1095	0,1358
7.	Фенол	0,003	0,001	0,0012
8.	Формальдегід	0,003	0,0009	0,0011
9.	Хлористий водень	0,2	0,049	0,0505

Середньомісячні концентрації забруднюючих речовин в атмосферному повітрі по місту (у кратності ГДК) за звітний місяць та відповідний місяць минулого року представлені у таблиці 1.3.

2.3. Середньомісячні концентрації забруднюючих речовин в атмосферному повітрі по місту

Назва забруднюючої речовини		Середньомісячна концентрація по місту, у кратності ГДК	
		Березень 2025 року	Березень 2024 року
1.	Аміак	0,1798	0,14
2.	Діоксид азоту	0,84	0,81
3.	Діоксид сірки	0,344	0,328

4.	Оксид азоту	0,444	0,44
5.	Оксид вуглецю	0,6	0,6
6.	Пил	0,82	0,63
7.	Фенол	0,356	0,274
8.	Формальдегід	0,339	0,369
9.	Хлористий водень	0,25	0,2

Водні ресурси Хмельницької області складаються з поверхневих водних ресурсів та підземних вод. Поверхневі водні ресурси, в основному, формуються річками і є їх сумарним стоком. Частина поверхневих водних ресурсів концентрується у водосховищах, ставках та невеликих озер. Річки області відносяться до басейнів великих річок Дніпро (40 % території області), Південний Буг (22,4%) та Дністер (37,6% території області) і в основному є малими річками. Лише дві великі річки (Дністер, Південний Буг) та три середні (Горинь, Случ, Збруч) частково протікають по території області.

В області нараховується 3733 річки, загальною протяжністю – 12880 км, з них довжиною більше 10 км – 211 шт., загальною протяжністю 4872 км. Річки північної та центральної частин області (басейн Дніпра та Південного Бугу), які течуть у північному та східному напрямках мають неглибокі, широкі долини, заболочені заплави, малі повздовжні похили русел, і як наслідок невеликі швидкості течій (0,1 м/с – 0,2 м/с).

Ліві притоки Дністра (Збруч, Жванчик, Смотрич, Тернава, Ушиця, Калюс та інші) течуть на південь, причому майже паралельно одна до одної. На своєму шляху вони виробили глибокі, місцями каньйоноподібні долини. Середня швидкість течії їх 2 – 4 рази перевищує швидкості інших річок області. На окремих ділянках річки набувають характеру гірських річок. Озер в області дуже мало, вони невеликі за розмірами.

На території Хмельницької області налічується 2947 водних об'єктів (із них 40 - водосховищ). 1040 водойм перебувають у користуванні на умовах

оренди. Хмельницькою обласною державною адміністрацією відповідно до вимог статті 51 Водного кодексу України та Закону України «Про аквакультуру» в користування на умовах оренди передано 139 водних об'єкта.

2.4. Скидання забруднюючих речовин із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти

Забруднююча речовина, що скидається разом із зворотними водами	2023	2024	2025
	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т
БСК5 (тис. т)	0,389	0,362	0,365
Завислі речовини (тис. т)	0,380	0,356	0,360
Сухий залишок (тис. т)	16,92	16,62	16,131
Сульфати (тис. т)	1,888	1,801	1,841
Хлориди (тис. т)	2,261	1,998	2,083
Азот амонійний (тис. т)	0,086	0,078	0,076
Нітрити (тис. т)	0,014	0,015	0,014
Нітрати (тис. т)	0,395	0,352	0,413
ХСК (тис. т)	1,755	1,694	1,794
СПАР (тонн)	4,969	4,593	3,860
Фосфати (тонн)	77,13	73,32	70,149
Нафтопродукти (тонн)	1,108	1,113	1,003
Залізо (тонн)	6,246	5,291	4,662
Мідь (тонн)	0,174	0,137	0,136
Цинк (тонн)	0,159	0,110	0,108

Нікель (тонн)	0,135	0,099	0,107
Хром (тонн)	0,075	0,066	0,085
Хром (VI) (тонн)	0,002	0,001	0,001

Земля є одним із головних ресурсів життєдіяльності суспільства. Вона слугує територіальною основою для усіх видів діяльності людини, є виробничим фактором багатьох галузей. В умовах земельної реформи, яка сьогодні має глобальний масштаб та значення, земля розглядається як один з головних інструментів подолання бідності, підвищення рівня життя кожного члена суспільства та громад у цілому.

Земельні ресурси разом з іншими природними ресурсами (лісовими, водними, мінеральними, кліматичними) є компонентами оточуючого середовища, місцем існування людини. Їм належить активна участь у суспільному виробництві, засобом якого вони є та джерелом задоволення потреб людини. Земля відіграє найважливішу загальнобіосферну роль і є основою функціонування атмосфери, гідросфери та інших сфер, розвитку рослинного і тваринного світу, а також людського суспільства.

В аграрному секторі земельні – ресурси головний засіб виробництва, найважливіша складова частина ресурсної бази землеробства. Характер і якість земель, родючості сільськогосподарських угідь визначають ефективність аграрного виробництва, можливість розв'язання продовольчої проблеми, продуктивність праці в аграрній сфері. Сучасний ґрунтовий покрив Хмельницької області сформувався під впливом ґрунтових порід, рельєфу, клімату, рослинного покриву та господарської діяльності людини. Земельний фонд області складає більш 2.0 тис га, в структурі земельного фонду майже 3/4 території зайнято сільськогосподарськими землями.

Площа сільськогосподарських угідь зменшується, у свою чергу збільшується кількість забудованих земель. У користуванні сільськогосподарських підприємств знаходяться 1/3 земель від загальної площі. З розподілу земель і в розрізі землекористувачів і власників землі

очевидно, що найбільша питома вага земель знаходиться у власності і користуванні громадян – в тому числі наданих для: ведення фермерського господарства; ведення товарного сільськогосподарського виробництва; особистого селянського господарства; будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд; ведення садівництва; дачного і гаражного будівництва; городництва; сінокосіння і випасання худоби; здійснення несільськогосподарської підприємницької діяльності.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси є високий ступінь розораності сільськогосподарських культур, відходи промислового виробництва та забудова.

Однією з найважливіших оцінок стану навколишнього природного середовища є родючість ґрунтів, збереження якої залишається ключовим питанням для благополучного життя людей. Одним із найважливіших показників родючості є забезпеченість ґрунту гумусом. У цілому по області середньозважений показник забезпеченості гумусом складає 2,79 %.

Більша частина Хмельницької області, що знаходиться в межах Подільської височини, лежить у межах лісостепової зони. Значна протяжність лісостепової зони з заходу на схід та із півночі на південь викликає неоднорідність її природних умов, що проявляється у відмінностях у геологічній будові та рельєфі, кліматичних умовах, водному режимі, ґрунтово-рослинному покриву тощо.

Рослинність області характерна для лісостепу. Ліси Хмельниччини належать до типу середньоєвропейських лісів. Основу лісової рослинності становить граб, а до звичайних тутешніх дерев належать: дуб, ясен, липа, клен, явір, берест, осика, тополя, дика груша, дика яблуня, черемха, черешня та інші. На території області зростає більше 1700 видів рослин, з яких до Червоної книги України належить 116 видів, до Європейського червоного списку – 7.

На 37 видів розповсюджена лімітована заготівля, а 150 видів рослин підлягають особливій охороні на території Хмельницької області. Окрім рідкісних (червонокнижних) видів на території області проростають види

рослин, які зустрічаються у великих популяціях в інших областях, та зовсім рідко, або поодинокі в Хмельницькій області. Це так звані регіонально-рідкісні види.

Сучасна фауна на території Хмельниччини представлена наступними видами. Ссавці: вовки, лисиці, зайці-русаки, європейські козулі, дикі свині, лосі, рябі ховрахи, звичайні хом'яки, звичайні та малі бурозубки, їжаки, жовтогорлі, лісові і польові миші, лісові полівки, сірі та лісові вовчки. До Червоної книги України занесені: видра річкова, борсук звичайний, вечірниця мала та велетенська, підковоніс малий.

Регіональної охорони потребують: куниця лісова, кутора мала, сліпак подільський та горностай. Птахи: 3 видів дятлів, 5 видів синиць, сойки, дрозди, зяблики, вівсянки та ковалики. До Червоної книги України занесені: лелека чорний, журавель сірий, лунь польовий, зміїд, кроншпен малий, середній та великий, пугач, савка, сипуха, сич волохатий, скопа та чернь білоока. Регіональної охорони потребують: норець чорніючі, чапля біла, чернь губата, лебідь-шипун, гуска сіра, шуліка чорний, орел-карлик, лунь лучний, кібчик, чеглок, скиглік малий, тетерев, рябчик, фазан, чорниш, веретник великий, синяк, дрімлюга, рибалочка голуба, бджолоїдка, сиворакша, одуд, синиця вусата та соловейко західний.

Земноводні та плазуни: трав'яна та гостроморда жаби, квакша, червоночерева кумка, звичайна та зелена ропухи, звичайні та гребнясті тритони, прудка та живородяща ящірки, веретінниця, звичайний та водяний вужі, звичайна гадюка і спорадична мідянка.

До Червоної книги України занесені: жаба прудка, мідянка, полоз жовточеревий. Основними проблемами питаннями у сфері охорони використання та відтворення тваринного світу є створення відтворювальних ділянок для рідкісних тварин та тих, які мають мисливське значення, браконьєрство на суходолі та на воді.

Основу природнозаповідного фонду області складають об'єкти різних категорій: національні природні парки, заказники, пам'ятки природи,

заповідні урочища зі збереженням природних угруповань та ландшафтів. До окремої категорії можна віднести парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічні парки, зоологічні парки та ботанічні сади. Такі об'єкти природно-заповідного фонду можуть створюватись на ділянках природного лісу чи лук з подальшим формуванням і поповненням колекцій рідкісних видів рослин, тварин та угруповань регіону.

У парках створюються умови для відтворення та розмноження популяцій зникаючих та вразливих видів, що охороняються на національному та регіональному рівнях. На сьогоднішній день у структурі природно-заповідного фонду області нараховується 535 об'єктів загальною площею 328663,98 гектарів. Загальнодержавний статус надано 42 об'єктам природно-заповідного фонду, місцевого значення – 494 об'єкту. До об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення належать: 2 національні природні парки, 25 заказників (10 ландшафтних, 1 лісовий, 9 ботанічних, 5 гідрологічних), 5 пам'яток природи (1 ботанічна, 1 гідрологічна, 3 геологічні), 1 ботанічний сад, 9 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

З територій та об'єктів природно-заповідного фонду області ключовими об'єктами є:

- один з найбільших у Європі та найбільший в Україні національний природний парк «Подільські Товтри» загальною площею 261316 га. Територія парку займає два адміністративних райони – Кам'янець-Подільський і Хмельницький, та складає 12,67 % від загальної території Хмельницької області;

- національний природний парк «Мале Полісся» загальною площею 8762 га, який розташований на території Шепетівського району, створений у 2013 році з метою збереження цінних природних комплексів та історико-культурних об'єктів східної частини Малуго Полісся, що мають важливе природоохоронне, наукове, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення.

**Рис. 2.2. Гідрологічний заказник загальнодержавного значення
«Моломолинцівський»**

**Рис. 2.3. Ботанічний заказник місцевого значення
«Черчецька товтра»**

За попередніми даними статистичної звітності на підприємстві області у 2023 році утворилось 0,75 млн відходів I – IV класів небезпеки. Серед загальних обсягів утворених відходів помірно небезпечні відходи (III клас небезпеки) становило 230,711 т, високонебезпечні (II клас небезпеки) – 364,400 т, та надзвичайно небезпечні відходи (I клас небезпеки) – 24,870 тонни. Відходів I-III класів небезпеки утворилося 619,981 т, з яких утилізовано 2,044 т.

На 01 січня 2024 року в області було накопичено 241,2843 т відходів I класу небезпеки, з них – 172,0543 т становили непридатні та заборонені до подальшого застосування хімічні засоби захисту рослин (далі – ХЗЗР), 35,662 т – II, 1396,002 т – III. Частково проблема зменшення негативного впливу небезпечних відходів на навколишнє природне середовище вирішується шляхом їх передачі на переробку спеціалізованим ліцензованим підприємствам або повторного використання у виробництві. В області на утилізацію передано 6,293 т гальванічних шламів та 32,265 т відпрацьованих акумуляторів. Проте проблема відходів в області ще далека від вирішення.

2.2. Найважливіші екологічні проблеми Хмельницької області

Найважливіші проблеми області зумовлені: наявністю накопичених за минулі роки заборонених і непридатних для використання засобів за захисту рослин, відсутністю належної системи збирання, сортування і захоронення відходів, скидом у водні об'єкти забруднюючих стічних вод, відсутністю закріплених на місцевості меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду області.

1) забруднення атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств та автотранспорту: Актуальним залишається питання забруднення атмосферного повітря від викидів автотранспорту і промислових підприємств. Через велику кількість автотранспортних засобів, у місті Хмельницькому спостерігалось забруднення атмосферного повітря

діоксидом азоту, середньорічна концентрація якого становила – 1,04 ГДК (2024 рік – 1,245 ГДК).

2) Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із водами промислових підприємств, підприємств житлово – комунального господарства: Забруднення водних об'єктів неочищеними та недостатньо очищеними зворотними водами через незадовільний технічний стан очисних споруд – одна з найактуальніших екологічних проблем області. Аварійний стан окремих вузлів і агрегатів та загальну фізичну зношеність обладнання, несвоєчасне проведення поточних та капітальних ремонтів призводить до того, що у природні водні об'єкти потрапляють недостатньо очищені стічні води.

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів є підприємства житлово-комунального господарства. За даними стат звітності за 2024 рік у поверхневі водні об'єкти скинуто 48,299 млн м³ зворотних вод, з них – 0,877 млн м³ недостатньо очищених, 0,342 млн м³ – без очищення.

Очисні споруди більшості населених пунктів області експлуатуються понад 40 років, не оновлюються і не можуть забезпечити необхідний рівень очистки. У ряді територіальних громад існуючі споруди потребують проведення робіт із реконструкції та модернізації.

3) *забруднення підземних водоносних горизонтів: Спостереження за режимом* підземних вод в природних та слабопорушених умовах, а також оцінкою і прогнозом змін гідрогеологічної обстановки проводиться по закладеній мережі спостережних пунктів. Система спостереження пунктів з моніторингу підземних вод сформована з свердловин і колодязів, облаштованих на четвертинний, сарматський, сеноманський, силурійський, вендський і докембрійський водоносні горизонти.

У 2023 році спостерігалось незначне підвищення середньорічних ґрунтових і підземних вод, як в природних так і в порушених умовах формування режиму, майже по всіх відносних горизонтах.

4) порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок

регіону: За даними моніторингових спостережень, рівень забруднення басейну трьох великих річок Дніпро, Південний Буг, Дністер у порівнянні з минулим роком суттєво не змінився. Поверхневі води басейну р. Дніпро характеризувалися підвищеним вмістом розчинених органічних сполук, азоту амонійного, нітритів та розчиненого кисню. Показник БСК, який характеризує наявність у воді нестійких органічних сполук, перевищував гранично допустимі концентрації для водойм рибогосподарського призначення у 1,8 рази (2024 рік - 1,9 рази), максимальне значення 3,2 ГДКрг, спостерігалось у воді р. Случ, 0,5 км нижче м. Старокостянтинів.

За середнім вмістом біогенних елементів спостерігались перевищення допустимих рівнів рибогосподарських нормативів по азоту амонійному у 7,2 рази (2023 рік – 2,5 рази), що може бути пов'язано із забрудненням річки органічними речовинами (найбільше значення цього показника зафіксовано у воді р. Случ, 0,5 км нижче м. Старокостянтинів та становило 10,9 ГДКрг), БСК – у 1,8 рази, а розчинений кисень в 1,9 разів.

Поверхневі води басейну р. Південний Буг характеризувалися підвищеним вмістом розчинених органічних речовин, азоту амонійного нітритів та розчиненого кисню. Показник БСК перевищував гранично допустимі концентрації для водойм рибогосподарського призначення у 1,6 рази (2024 рік – 1,9 рази), найвище значення показника зафіксовано на позначці 2,6 ГДКрг, 1 км нижче м. Хмельницький.

5) Поводження з відходами I-III класів небезпеки: За попередніми даними статистичної звітності на підприємствах області у 2024 році творилося 0,75 млн. т. відходів I – IV класів небезпеки. Серед загальних обсягів утворених відходів помірно небезпечні відходи (III клас небезпеки) становило 230,711 т, високонебезпечні (II клас небезпеки) – 364,400 т, надзвичайно небезпечні відходи (I клас небезпеки) – 24,870 тонни.

Частково проблема зменшення негативного впливу небезпечних відходів на навколишнє природне середовище вирішується шляхом їх передачі на переробку спеціалізованим ліцензованим підприємствам або повторного

використання у виробництві.

б) організація контролю радіаційної безпеки щодо впливу на навколишнє природне середовище АЕС, об'єктів з радіоактивними відходами, при ліквідації накопичувачів (хвостосховищ) відходів виробництв з підвищеними рівнями радіоактивності та рекультивації земель, що мають радіоактивне забруднення; Головним об'єктом ядерної та радіаційної небезпеки в області є ВП «Хмельницька АЕС» (далі - ХАЕС). Реакторні установки обох блоків ХАЕС належать до сучасної серії водо-водяних енергетичних реакторів ВВЕР-1000. Спостереження за радіаційним впливом станції на довкілля здійснюється відомчою лабораторією зовнішнього радіаційного контролю ХАЕС. Рівень забруднення промислового майданчика, санітарно-захисної зони та зони спостереження оцінюється за вмістом радіонуклідів ^{137}Cs , ^{134}Cs , ^{90}Sr , Mn, Co, Cr, I та інших.

На території області та зокрема в ґрунтах обстежених районів (Хмельницького, Шепетівського) щільність радіоактивного забруднення радіонуклідами не перевищує 1,0 Кі/км²

7) поширення екзогенних геологічних процесів; на 01.01.2024 року на території Хмельницької області паспортизовано 424 зсуви загальною площею 20,96 км².

8) охорона, використання та відтворення дикої фауни і флори;

Законодавство про рослинний світ регулює суспільні відносини у сфері використання, відтворення та охорони дикорослих та інших несільськогосподарського призначення судинних рослин, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів, їх угруповань і місцезростань. Окрім рідкісних (червонокнижних) видів на території області проростають види рослин, які зустрічаються у великих популяціях в інших областях, та зовсім рідко, або поодинокі в Хмельницькій області. Це так звані регіонально-рідкісні види.

9) проблеми природно-заповідного фонду: Проблемними питаннями в розвитку природно-заповідного фонду області залишаються відсутність

проектів організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду, проектів утримання та реконструкції парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, а також відсутність закріплених на місцевості меж заповідних об'єктів, інформаційних та охоронних знаків, що призводить до порушення заповідного режиму територій, зміни площі та конфігурації меж, самозахоплення земель природно-заповідного фонду та загрози їх втрати.

Більшість територій об'єктів та природно-заповідного фонду перебувають у незадовільному стані, відсутня інформація щодо сучасного стану біорізноманіття на території заповідних об'єктів, Положення про території та об'єкти природно-заповідного фонду не приведені у відповідності до чинного законодавства: не здійснюється забезпечення первинного обліку кадастрових відомостей щодо підвідомчих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, не дотримується режим територій, не здійснюється їх охорона та збереження, що призводить до втрати природної цінності заповідних об'єктів, в результаті кліматичних змін, а саме аномально високих температур вегетаційного періоду та значно зниження рівня ґрунтових вод. Насадження (сосна, ясен, тощо), що створює небезпеку для відвідувачів, суттєвого ослаблення та деградації значних площ лісових насаджень.

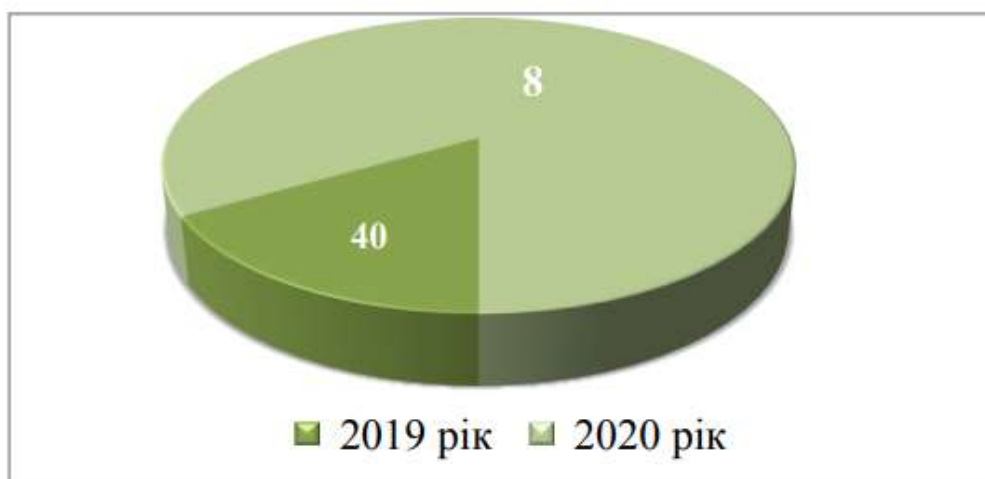
Гостро постає проблема державного контролю за виконанням природоохоронного законодавства України. Законом України «Про екологічну мережу України» визначено, що проектування екомережі здійснюється шляхом розроблення регіональних схем формування екомережі областей, а також місцевих схем формування екомережі районів, населених пунктів та інших територій України, які є основою для розроблення усіх видів проектної документації при здійсненні землеустрою, розробці містобудівної документації, а також здійсненні господарської та іншої діяльності. На сьогоднішній день місцеві схеми формування екомережі на території Хмельницької області не розроблені, крім м. Хмельницький.

3. СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

3.1. Особливості впровадження стратегічної екологічної оцінки у Хмельницькій області

При аналізі процедури СЕО документів державного планування Хмельницької області були опрацьовані дані офіційного стану Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України та офіційного сайту Хмельницької обласної державної адміністрації, а саме відповідно розділи «Звіти» та «Стратегічна екологічна оцінка».

Процедура СЕО почала запроваджуватись в області з 2021 року. До листопада 2023 року у Хмельницькій області було розроблено 48 звітів про стратегічну екологічну оцінку (рисунок 3.1.). Цей показник є третім по Україні і свідчить про активне впровадження СЕО при розробці і затвердженні документів державного планування та розширення досвіду в галузі проведення СЕО.

Рис. 3.1. – Розподіл кількості звітів про СЕО у Хмельницькій області за роками

У 2021 році була проведена процедура СЕО щодо ДПП «Генеральний план та План зонування території села Чаньків Дунаєвецького району Хмельницької області». Ця містобудівна документація була розроблена у розвиток рішень Генеральної схеми планування території України з врахуванням проєктних пропозицій містобудівної 2021 рік 2023 рік

регіонального рівня – Схема планування території Хмельницької області (затверджена рішенням Хмельницької обласної ради від 22.12.2019 року №9-2/201542).

У цьому ж році було проведено СЕО Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області на період з 2021 року по 2027 роки. Зауважимо, що більшість звітів проведена у 2021 році, а саме 40, що у 5 разів більше, ніж у 2020 році.

За першу половину поточного року проведено розробку такої ж кількості звітів, як за весь 2021 рік, що свідчить про позитивну тенденцію збільшення кількості звітів, як за весь 2021 рік, що свідчить про позитивну тенденцію збільшення кількості проведених розробок звітів про стратегічну екологічну оцінку у Хмельницькій області. Розподіл звітів про стратегічну екологічну оцінку за видами в Хмельницькій області подібний до тенденції по країні – серед усіх документів більшість становить містобудівна документація (близько 79%), а регіональні програми розвитку складають невелику частку (до 21%) від загальної кількості (рисунок 3.2).

Рис. 3.2. – Розподіл кількості звітів про СЕО у Хмельницькій області за видами ДДП

Таким чином, в цілому Хмельницька область є одним з лідерів по впровадженню процедури стратегічної екологічної оцінки при розробці

документів державного планування. Більшість звітів про стратегічну екологічну оцінку відносяться до містобудівної документації.

СЕО плану дій з реалізації Стратегії розвитку міста Хмельницького на 2021-2025 роки проводилась у відповідності до ЗУ «Про стратегічну екологічну оцінку» за такими пунктами:

1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування План дій з реалізації Стратегії розвитку міста Хмельницького на 2021- 2025 роки встановлює довгострокові завдання економічного, соціального, культурного розвитку міста, досягнення високого рівня задоволення мешканців умовами проживання у місті, комфорту, безпеки та соціального захисту в умовах екологічно чистого середовища [28].

Мета плану дій з реалізації Стратегії розвитку міста полягає у формуванні комплексної системи заходів, які забезпечать досягнення Бачення міста Хмельницького у 2025 році, як міста комфортного для проживання, екологічно чистого, з сучасною архітектурою, культурою, енергоефективною інфраструктурою, сприятливого для легкого ведення бізнесу, динамічного розвитку економіки та новітніх технологій.

План дій на 2021-2025 роки було сформовано з метою забезпечення неухильного виконання відповідальними виконавцями визначених стратегічних та оперативних цілей розвитку міста за сферами розвитку, визначеними Стратегією розвитку міста [29].

Місто Хмельницький прагне посісти провідне місце серед міст України щодо добробуту мешканців, комфортності проживання та розвитку економіки завдяки:

- розвитку промислового комплексу, який має бути конкурентоспроможним та позиціонуватиме місто як економічний центр Хмельницької області;

- активному залученню інвестицій в економіку та інфраструктуру міста;

- сприянню впровадженню інновацій;

– створенню сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу;

– впровадженню ефективних інструментів місцевого економічного розвитку, які базуються на ефективній співпраці та партнерстві влади, громади та бізнесу

– активному залученню до управління містом молоді та розвитку духовного і творчого потенціалу населення; – розвитку трудових ресурсів;

– розвитку інфраструктури міста на основі впровадження проєктів енергоефективності та енергозбереження;

– поліпшенню стану навколишнього природного середовища [30].

План дій з реалізації Стратегії розвитку міста фокус зусилля влади, бізнесу та місцевої громади на розбудові перспективних точок економічного зростання та реалістичній оцінці власного потенціалу міста.

План дій з реалізації Стратегії розвитку міста задає пріоритетні напрямки розвитку міста, такі як: екологічна та енергетична безпека, створення робочих місць та інноваційний розвиток економіки, соціальна захищеність, високий рівень освіти та медицини, зручна та безпечна інфраструктура, сучасна культура та розвиток спорту, ефективне управління містом та налагодження партнерських відносин між владою, громадськістю та бізнесом. План дій з реалізації Стратегії розвитку міста передбачає 3 стратегічні сфери розвитку міста Хмельницького.

А. Місто-підприємець.

В. Комфортне та безпечне місто.

С. Відповідальне місто [28].

План дій з реалізації Стратегії розвитку міста встановлює конкретні пакети першочергових дій та закладає основи для розробки цільових програм, щорічних програм економічного і соціального розвитку, інвестиційних проєктів, спрямованих на покращення усіх важливих сфер життєдіяльності міста, а також вирішення питань місцевого значення, що знаходяться у фокусі уваги громади.

Реалізацію Плану дій з реалізації Стратегії розвитку міста передбачено у два етапи:

2017-2020 та 2021-2025 роки. План дій з реалізації Стратегії розвитку міста Хмельницького на 2021- 2025 роки є базою для середньострокового бюджетного планування місцевою владою.

План дій з реалізації Стратегії розвитку міста Хмельницького на 2021-2025 роки розроблено відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики» із урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених указом президента України від 30.09.2019 року №722/2019, Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 року №932.

Стратегічні цілі, визначені у Стратегії розвитку міста Хмельницького до 2025 року, буде реалізовано через систему операційних цілей.

Сфера розвитку А. Місто-підприємець.

Стратегічна ціль А.1. Розвиток діалогу та довіри між бізнесом і владою.

Операційні цілі:

А.1.1. Налагодження координації дій між містом та областю у стимулюванні економічного зростання.

А.1.2. Стимулювання реалізації проектів, заснованих на партнерстві бізнесу і влади

А.1.3. Налагодження механізмів зворотного зв'язку у діалозі бізнесу та влади. Стратегічна ціль

А.2. Легкість ведення бізнесу.

Операційні цілі:

А.2.1. Дебюрократизація дозвільної сфери та наближення її до міжнародних критеріїв Світового Банку «DoingBusiness».

А.2.2. Створення інноваційної системи підтримки бізнесу.

А.2.3. Впровадження програми підтримки підприємців-початківців.

Стратегічна ціль

А.3. Формування простору інвестиційного партнерства. Операційні цілі:

А.3.1. Створення сприятливого інвестиційного клімату та сучасної інфраструктури підтримки та супроводження інвесторів.

А.3.2. Розвиток системи муніципального маркетингу та брендингу.

Стратегічна ціль А.4. Розбудова точок економічного зростання.

Операційні цілі:

А.4.1. Формування екосистеми інновацій у промисловості.

А.4.2. Формування екосистеми ІТ-сектору та креативних галузей економіки.

А.4.3. Формування екосистеми сфери послуг, включаючи логістику та торгівлю.

А.4.4. Формування екосистеми легкої та агропереробної промисловості

Стратегічна ціль А.5. Розвиток експортного потенціалу.

Операційні цілі:

А.5.1. Створення інфраструктури підтримки місцевого експорту.

А.5.2. Підтримка виходу місцевих підприємств на зовнішні ринки (у тому числі на основі розвитку системи муніципального маркетингу та брендингу) [28].

Сфера розвитку В. Комфортне та безпечне місто.

Стратегічна ціль В.1. Розумне управління містом.

Операційні цілі:

В.1.1. Запровадження електронного урядування в місті.

В.1.2. Налагодження комунікації з мешканцями міста «Єдиний комунікаційний канал».

Стратегічна ціль В.2. Розумні містобудування та інфраструктура.

Операційні цілі:

В.2.1. Створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудові міста

В.2.2. Розвиток інфраструктури та інженерних комунікацій відповідно до сучасних європейських норм енергоефективного будівництва. Стратегічна ціль

В.3. Створення зручної та сучасної транспортної інфраструктури

В.3.1. Удосконалення дорожньо-транспортної інфраструктури.

В.3.2. Покращення якості та доступності транспортних послуг.

В.3.3. Впровадження SMART-рішень в управлінні міською транспортною системою.

Стратегічна ціль В.4. Місто якісних та доступних послуг.

Операційні цілі:

В.4.1. Покращення якості та доступності сучасних медичних послуг, впровадження SMART-рішень в сфері надання медичних послуг.

В.4.2. Інноваційний розвиток системи освіти та науки.

В.4.3. Удосконалення системи управління житловим фондом.

Стратегічна ціль В.5. Молодіжне місто сучасної культури, мистецтва та спорту. Операційні цілі:

В.5.1. Створення нових майданчиків у культурно-мистецькому просторі міста.

В.5.2. Розвиток різних напрямів сучасного мистецтва та їх промоція.

В.5.3. Розвиток сучасної спортивної інфраструктури та залучення молоді до регулярних занять фізичною культурою і спортом.

Сфера розвитку С. Відповідальне місто.

Стратегічна ціль С.1. Місто енергетичної ефективності та незалежності.

Операційні цілі:

С.1.1. Реалізація Плану дій сталого енергетичного розвитку міста на 2016-2025 роки

С.1.2. Стимулювання впровадження сучасних енергозберігаючих технологій та SMART-рішень.

С.1.3. Форсування використання відновлюваних та альтернативних джерел енергії.

Стратегічна ціль С.2. Екологічно чисте місто.

Операційні цілі:

С.2.1. Забезпечення чистоти водойм, повітря та території міста.

С.2.2. Озеленення міста.

С.2.3. Формування свідомого ставлення мешканців до стану довкілля.

Стратегічна ціль

С.3. Місто соціальної відповідальності та соціальних інновацій.

Операційна цілі С.3.1. Підвищення рівня надання соціальних послуг і соціального захисту населення, надання соціальних послуг за принципом «Єдиного вікна».

С.3.2. Підтримка розвитку соціального підприємництва.

С.3.3. Розвиток освітніх інституцій, що впроваджують програми інклюзивної освіти [28].

Виконавчими органами міської ради та комунальними підприємствами міста, враховуючи результати реалізації проектів, які виконуються у рамках реалізації Плану дій з реалізації Стратегії розвитку міста Хмельницького на 2017-2026 роки, розроблено 75 проектів, у яких зазначено цілі, стислий опис проблем, на вирішення яких вони спрямовані очікувані результати від їх реалізації, економічна ефективність, соціальний та екологічний вплив, терміни реалізації, економічна ефективність, соціальний та екологічний вплив, терміни реалізації, джерела фінансування, ключові учасники реалізації проектів [31].

Запропоновані проекти та заходи були проаналізовані та обговорені на засіданнях робочої групи, створеної розпорядженням міського голови від 47 16.06.2020 року №139-р, до складу якої увійшли на паритетних засадах науковці, представники влади, бізнесу та громадських організацій.

На основі пропозицій та проектних ідей було сформовано технічні завдання, які розподілено, за трьома стратегічними сферами розвитку, та сформовано Каталог проектів. Проекти ґрунтуються на ощадливому ставленні до навколишнього природного та мінімізації шкоди довкіллю [32]

Під час формування проєкту Плану дій на 2021-2025 роки вивчались можливі джерела фінансування та реальність залучення для його виконання необхідних ресурсів. Впровадження проєктів передбачається за рахунок коштів міського та державного бюджетів, власних коштів підприємств, коштів інвесторів, міжнародної технічної допомоги та міжнародних фінансових організацій; інших джерел, не заборонених законодавством.

3.2. Обґрунтуванням вибору виправданих альтернатив

В Стратегії розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки детально розглядаються два сценарії – інерційний та інноваційний.

Інерційний варіант розвитку Хмельницької області пов'язаний із досить ймовірним збереженням нинішнього стану виробництва регіону. Реалізація цього варіанту на довготривалу перспективу (20-25 років) є недоцільною, хоча й імовірною. При такому розвитку подій дуже ускладнюється перехід економіки області на інноваційну модель розвитку.

Інноваційний варіант розвитку області пов'язаний з всебічною модернізацією, структурною трансформацією промисловості, сільського господарства, транспорту, зв'язку та їх інтеграцією з інноваційним і науково-освітнім комплексом регіону. Саме ця модель відповідає постіндустріальній спрямованості господарського розвитку Хмельницької області. Інноваційний варіант розвитку економіки області передбачає її значну галузеву трансформацію. В структурі економіки Хмельницької області має суттєво зрости частка невиробничої сфери, освіти та науки, охорони здоров'я та рекреаційної діяльності.

Цілі та завдання Програми економічного соціального розвитку Хмельницької області на 2024 рік спрямовані на реалізацію цілей тат завдань, визначених Стратегією розвитку Хмельницької області на 20121-2027 роки, на реалізацію інноваційного сценарію. Виконання Прогами повинно забезпечити економічної діяльності, сприяти підвищенню рівня життя населення завдяки

розв'язанню існуючих проблем, використанню внутрішніх і зовнішніх можливостей області та її територій.

В якості альтернативи можна розглядати «нульовий сценарій», тобто опис, прогнозування та оцінку ситуації у випадку незатвердження Програми. Це означає збереження незмінною існуючої на даний момент ситуації в області. Незатвердження Програми не дасть змоги збільшити позитивні впливи на довкілля і здоров'я населення, які мають бути наслідком виконання заходів Програми. Реалізація «нульового сценарію» не забезпечить поступу у досягненні збалансованого (сталого) розвитку Хмельницької області.

Заходи, що передбачаються вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання програми.

Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми 3.1. ґрунтуються на впливах, оцінених у попередньому розділі звіту, та міжнародному досвіді діяльності в подібних умовах. Однак, такі заходи – це загальні рекомендації щодо усунення негативних наслідків, тоді як детальні заходи повинні розглядатися в кожному конкретному випадку під час реалізації шляхів досягнення визначених пріоритетів, а також в процесі надання екологічних дозволів.

3.1. Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми

Складова довкілля	Заходи для зменшення негативних наслідків
Атмосферне повітря	<ul style="list-style-type: none"> - Обмеження діяльності стаціонарних джерел забруднення (за несприятливих умов розсіювання забруднювачів або в разі загрози перевищення граничних значень) - Організація та проведення моніторингу якості повітря - Оперативне реагування на підвищене забруднення повітря через несприятливі умови для розсіювання забруднюючих речовин

	<ul style="list-style-type: none"> - Інформування громадськості про якість повітря і несприятливі метеорологічні умови, що призводять до концентрації забруднення - Встановлення вимог до підприємств, діяльність яких найбільше впливає на якість повітря, розробляти плани скорочення забруднення повітря і стежити за їх виконанням - Використання на автотранспорті спеціальних моторних мастил, присадок до них та палива, модифікаторів кінематичних вузлів автомобілів, впровадження каталітичних перетворювачів палива та ін., що призведе до зменшення витрат пального, зменшення викидів забруднюючих речовин та збільшення моторесурсів двигунів; - Контроль за якістю пального, що постачається і реалізується автозаправними станціями, його відповідністю державним стандартам, а також заборона реалізації етильованого бензину - Здійснення екологічного контролю за станом автотранспорту, вдосконалення екологічних нормативів - Забезпечення максимально можливого перевезення пасажирів на електротранспорті (тролейбус, трамвай, електромобілі) - Збільшення кількості зелених насаджень у населених пунктах
<p>Водні ресурси</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Здійснення контролю за джерелами скидів забруднюючих речовин - Впровадження очисного обладнання та устаткування для утилізації забруднюючих речовин - Закінчення розробки проєктів прибережних захисних смуг малих річок - Створення переліку (кадастру) існуючих об'єктів господарювання в межах встановлених водоохоронних зон і прибережних захисних смуг для подальшого винесення

	<p>об'єктів, господарська діяльність яких не відповідає вимогам законодавства</p> <ul style="list-style-type: none"> - Заборона будь-якого будівництва на землях водного фонду; - Заборона миття машин і механізмів у місцях, з яких стічні води можуть потрапити в магістральну, розподільчу, скидну мережу, річки та водойми - Визначення підприємства, організації або установи та створення, на базі якого створити спеціальну службу з догляду та підтримання у належному стані водоохоронних зон, прибережних захисних смуг водних об'єктів - Застосування мір впливу, передбачених ст. 212 Земельного кодексу України, до громадян та юридичних осіб, що здійснили самозахоплення земельних ділянок на землях водного фонду
Відходи	<ul style="list-style-type: none"> - Запровадження роздільного збору відходів на територіях та об'єктах туристичної діяльності, а також під час проведення масових культурних заходів - Затвердження Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2023 року - Запровадження практики селективного демонтажу, роздільного збирання та зберігання будівельних відходів на місцях будівництва, що максимізує подальшу переробку та утилізацію матеріалів, коли це технічно можливо та економічно доцільно; - Забезпечення умов для виробництва та збуту матеріалів з перероблених будівельних відходів за цінами та стандартами якості, зіставними з первинною сировиною;

	<p>Повторне використання та переробка будівельних відходів з високим переробним потенціалом (бетон та залізобетон, асфальтні суміші, будівельна кераміка, щебеневі матеріали);</p> <p>Максимізація коефіцієнту переробки відходів від зміни покриття доріг (наприклад, регенований асфальтовий покрив або регенований бетонний матеріал); включити матеріали, що підлягають переробці (наприклад, скло, шини брукхту, певні типи шлаку та золи), щоб зменшити обсяг і вартість нових асфальтобетонних сумішей;</p> <p>Використання дорожніх демонтажних відходів для заповнення пустот у шахтах, засипки гравійних та піщаних кар'єрів; єдиною вимогою такого використання будівельних відходів є забезпечення його екологічної інертності;</p> <p>Забезпечення належного поводження з муловими осадами та відкладеннями, які видаляються з дренажних систем</p>
Ґрунти	<p>Заборона зливу відпрацьованих масел і пального на землю при експлуатації будівельних машин і механізмів; відпрацьоване масло повинно збиратися в спеціальний посуд і відправлятися на утилізацію;</p> <p>Після закінчення будівельних робіт слід виконати планувальні роботи в місцях стоянки та ремонту машин і механізмів, а також на всіх інших ділянках, де були допущені порушення поверхні в процесі будівництва</p>
Біорізноманіття	<p>Розрахунок допустимої кількості туристів на території природного об'єкта</p> <p>Обмеження в'їзду транспортних засобів на територію природного об'єкта</p> <p>Встановлення допустимої кількості автотранспорту для пересування територією природно-заповідного фонду</p>

	<p>Інформування про заходи природоохоронної діяльності на території природного об'єкта</p> <p>Контроль за збиранням рослин; заборона збирання рідкісних видів рослин</p> <p>Встановлення дистанції для фотографування та відео зйомок</p> <p>Заборона полювання на різні види тварин</p> <p>Заборона риболовлі на зникаючі або рідкісні види риб</p> <p>Особливий нагляд за курінням і розведенням багать туристами</p> <p>Притягнення винних до відповідальності (адміністративний штраф; відшкодування шкоди, заподіяної екологічним правопорушенням)</p>
Здоров'я і рекреаційні зони	<p>Регулювання чисельності туристичних потоків</p> <p>Обмеження в'їзду транспортних засобів на територію рекреаційної зони</p> <p>Уникнення засмічення рекреаційної чи лікувально-оздоровчої зони</p> <p>Раціональне використання природних лікувальних ресурсів</p>

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження програми. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації програми, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля (ст. 17). Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми;

- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості CEO);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей CEO.

Враховуючи відсутність більшості статистичних показників внаслідок призупинення оприлюднення статистичної інформації відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» моніторинг виконання Програми базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів), запропонованих у Програмі (табл.3.2.).

3.2. Основні показники економічного і соціального розвитку

Хмельницької області на 2025 рік

Показники	Одиниця виміру	2023 рік	2024 рік	2025 рік
РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ				
Сільське господарство				
Продукція сільсько-го господарства (у постійних цінах 2016 року)	млн грн	14251,5	14536,0	14681,0
<i>у тому числі:</i>				
підприємства	млн грн	6261,6	6706,0	6930,0

Показники	Одиниця виміру	2023 рік	2024 рік	2025 рік
господарства населення	млн грн	7989,9	7830,0	7751,0
Будівельна діяльність				
Загальна площа житлових будівель, прийнятих в експлуатацію	кв. м	493298	505000	509000
Темп зростання (зменшення) загальної площі житлових будівель, прийнятих в експлуатацію, відсотків до відповідного періоду попереднього року	відс.	96,9	102,4	100,8
РОЗВИТОК ГУМАНІТАРНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СФЕР				
Гуманітарна сфера				
Кількість лікарняних ліжок (обласний бюджет)	одиниць	8502	8505	8450
Кількість лікарняних ліжок на 10 тис. населення	одиниць	63,0	63,0	62,2
Кількість ліжок денних стаціонарів	одиниць	1427	1400	1390

Показники	Одиниця виміру	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Кількість ліжок денних стаціонарів на 10 тис. населення	одиниць	10,6	10,3	10,2
Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів (без стоматологічних)	одиниць	41	43	44
З них закладів загальної практики-сімейної медицини	одиниць	41	42	43
Кількість закладів дошкільної освіти	одиниць	466	457	459
Кількість закладів загальної середньої освіти	одиниць	587	560	548
Кількість закладів вищої освіти	одиниць	10	10	10
Кількість закладів інституційного догляду та виховання дітей	одиниць	6	6	6
Кількість спеціалізованих інтернатних закладів	одиниць	3	3	3

Показники	Одиниця виміру	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Кількість закладів фахової передвищої освіти	одиниць	27	27	27
Соціальна сфера				
Середній розмір пенсій на кінець року	грн	3924,85	4493,95	5212,99
ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ				
Фінансова діяльність				
Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів)	млн грн	10991,0	12189,8	10778,5
в тому числі				
доходи загального фонду (без трансфертів)	млн грн	10302,7	11347,7	10001,9
доходи спеціального фонду (без трансфертів)	млн грн	688,3	842,1	776,6
Видатки місцевих бюджетів, всього	млн грн	16137,6	18136,3	17340,6
у тому числі трансферти з державного фонду	млн грн	6080,3	6656,2	6562,1

Показники	Одиниця виміру	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Податковий борг за грошовими зобов'язаннями платників податків без урахування податкового боргу платників податків (станом на кінець року)	млн грн	2201,76	1304,0	1298,0
Зовнішньоекономічна діяльність				
Обсяг експорту товарів	млн дол. США	684,5	640,0	672,0
Обсяг експорту, відсотків до попереднього року	відс.	58,7	93,5	105,0
Обсяг імпорту товарів	млн дол. США	598,0	530,0	545,9
Обсяг імпорту, відсотків до попереднього року	відс.	60,1	88,6	103,0
Сальдо	млн дол. США	86,5	110,0	126,1

Цілі та завдання програми економічного і соціального розвитку області на 2024 рік спрямовані на реалізацію визначених стратегією розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки пріоритетних стратегічних напрямків

та на створення умов для забезпечення стійкого розвитку економіки, розвитку інфраструктури області, створення комфортних та безпечних умов проживання на території Хмельницької області.

У Програмі визначені такі основні напрями економічної і соціальної політики Хмельницької області:

- стабілізація розвитку економіки;
- розвиток інфраструктури області;
- створення комфортних та безпечних умов проживання на території Хмельницької області.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі було розглянуто нормативно-правове забезпечення процедури екологічної оцінки у Європейській країнах США та Канаді і особливості формування нормативно-правової бази в Україні. Описано досвід проведення стратегічної екологічної оцінки країн, їх перші спроби закріпити СЕО на законодавчому рівні і вирішувати проблеми впливу на навколишнє середовище ще на етапі планування документів. Таким чином, власний досвід реалізації процедури СЕО в Україні почав формуватися у рамках міжнародних проектів з 2009 року. З прийняттям профільного закону у 2018 році процедура СЕО набула значного поширення.

Найбільше звітів про стратегічну екологічну оцінку в Україні було розроблено від початку 2020 року – 438 одиниць. У 2019 році було розроблено 168 звітів, а у 2018 році було виконано всього два звіти. За результатами аналізу до п'ятірки лідерів за кількістю розроблених звітів про стратегічну екологічну оцінку входять Донецька, Київська, Хмельницька, Одеська та Львівська області.

Процедура СЕО почала запроваджуватись у Хмельницькій області з 2019 року. До листопаду 2023 року у Хмельницькій області було розроблено 48 звітів про стратегічну екологічну оцінку. Цей показник є третім по Україні і свідчить про активне впровадження СЕО при розробці і затвердженні документів державного планування..

Хмельницька область є одним з лідерів по впровадженню процедури стратегічної екологічної оцінки при розробці документів державного планування. Більшість звітів про стратегічну екологічну оцінку відносяться до містобудівної документації.

Під час виконання дослідження нами було проведено стратегічну екологічну оцінку Плану дій з реалізації Стратегії розвитку міста Хмельницького на 2021-2025 роки. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Плану дій показує усі види впливу документа державного планування на довкілля, здоров'я людей, розвиток економіки, соціальну сферу, а також

розробляє заходи, завдяки яким, наслідків впливу цих факторів можна уникнути, або зменшити їх.

План передбачає реалізацію завдань, спрямованих на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел, поліпшення якості атмосферного повітря. Зокрема, передбачається реалізації заходів, спрямованих на оптимізацію транспортного попиту та пропозиції з розширення складу міського транспорту на електричних двигунах.

План передбачає реалізацію завдань, спрямованих на зменшення обсягів скидів у поверхневі води, зменшення навантаження на каналізаційні системи та покращення якості очисних споруд. Незначний вплив на ґрунтовий покрив ймовірно здійснюватиметься за рахунок побудови доріг, тротуарів, велосипедних доріжок та інших нових об'єктів.

Передбачено реалізацію значної кількості заходів, спрямованих на зменшення кількості утворюваних твердих побутових відходів, впровадження сучасних методів переробки твердих побутових відходів та обмеження їх поховання на полігонах.

Заплановано збільшення площі зелених зон загального користування та озеленених територій, розвиток мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду, що має лише позитивні наслідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марушевський Г.Б. Стратегічна екологічна оцінка: методичний посібник / Г.Б. Марушевський – Київ: К.І.С., 2014. – 96 с.
2. Федерація канадських муніципалітетів / Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2019. – 44 с.
3. Протокол про стратегічну екологічну оцінку. Факти та переваги застосування [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Європейської економічної комісії ООН. – Режим доступу: https://www.unecce.org/fileadmin/DAM/env/eia/Publications/2016/Protocol_on_SEA/Brochure_on_SEA_Protocol_UKR.pdf (дата звернення: 28.09.2020 рік)
4. Директива Ради 85/337/ЄЕС від 27 червня 1985 р. про оцінку наслідків впливу деяких громадських і приватних проєктів на навколишнє середовище [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/files/docs/85%20337%20%D0%84%D0%95%D0%A1%20%D0%92%D0%86%D0%94%2027%20%D0%A7%D0%95%D0%A0%D0%92%D0%9D%D0%AF%201985%20%D0%A0.pdf> (дата звернення: 28.09.2020 рік)
5. Розроблення та впровадження стратегічного плану розвитку регіону: практичний посібник / [Боврон Б., Вігода А., Девідсон Г. та ін.]; за ред. І. Санжаровського. – Київ: К.І.С., 2008. – 214 с.
6. Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті: Закон України №562-VIII від 01.07.2015 року [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/562-19> (дата звернення: 4.10.2020 рік)
7. Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті [Електронний ресурс]: міжнародний документ: [ратифіковано законом України № 562-VIII від 01.07.2015]. – Режим доступу:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b99 #Text (дата звернення: 9.10.2020 рік)

8. Палехов Д.О. Правові проблеми імплементації механізму стратегічної екологічної оцінки на Україні / Д.О. Палехов: Наука і освіта 2005 – матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. – Т. 47: Право. – Дніпропетровськ: Вид-во "Наука і освіта", 2005. – С. 59-61.

9. Закон України Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення 06.05.2020 рік)

10. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки [Електронний ресурс]: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 № 577-р // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-2011-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.10.2020 рік)

11. Пропозиції до Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (юридичні аспекти) [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/news/27532.html> (дата звернення: 29.10.2020 рік)

12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ: [ратифіковано законом України № 1678-VII від 16.09.2014]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 4.11.2020 рік)

13. Лісовський С.А. Суспільство і природа: баланс інтересів на теренах України» / Інститут географії НАН України. – Київ, 2009. – 300 с.

14. Методичні рекомендації зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: https://mepr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_296.pdf (дата звернення: 10.11.2020 рік)

15. Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.07.2019 №260 [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2019/nakaz_260.pdf (дата звернення: 12.11.2020 рік)

16. Зміни до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 грудня 2018 року № 465. [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2019/nakaz_260.pdf (дата звернення: 17.11.2020 рік)

17. Про стратегічну екологічну оцінку [Електронний ресурс]: закон (№ 2354-VIII): [прийнято Верховною Радою України 01.01.2020] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (дата звернення: 18.11.2020 рік)

18. Куйбіда В.С., Білоконь Ю.М. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід. – Київ: Логос, 2009 – С. 13.

19. Стратегічна екологічна оцінка [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://center-ltd.com.ua/ekologichna-ekspertyza/> (дата звернення 19.11.2020 рік)

20. Міжнародний досвід упровадження стратегічної екологічної оцінки: можливості для України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Наукової електронної бібліотеки періодичних видань НАН України. – Режим доступу:

<http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/162889/5-Shevchenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 22.11.2020 рік)

21. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України» / ІПРЕЕД НАН України, ІГ НАН України, ІПШЕ НАН України. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2012. – 714 с.

22. Хлобистов Є.В. Стратегічна екологічна оцінка для запобігання конфліктів експертний погляд / Є.В. Хлобистов, Л.С. Жарова: Журнал Економіст.– Київ, 2016. – С. 54

23. Руденко Л.Г. Досвід застосування стратегічної екологічної оцінки в процесі планування в Україні / Л.Г. Руденко, С.А. Лісовський, Є.О. Маруняк // Український географічний журнал. – 2016. – № 2. – С. 3-12

24. Берданова О. Стратегічне планування. Навчальний посібник / О. Берданова, В. Вакуленко, В. Тертичка. – Львів: ЗУКЦ, 2008. – 138с.

25. Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296. [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2019/nakaz_260.pdf (дата звернення: 23.11.2020 рік)

26. Хлобистов Є.В. Інституційні передумови імплементації стратегічної екологічної оцінки: аналіз стану державного планування та прогнозування соціально-економічно-го розвитку / Є.В. Хлобистов: Вісник Сумського державного університету. – 2005. – №10. – С. 48-53

27. Марушевський Г.Б. Екологічна збалансованість стратегічних ініціатив і проектів : практичний посібник / Г. Б. Марушевський – Київ: К.І.С., 2012. – 138 с.

28. Маринич О.М. Удосконалена схема фізико-географічного районування України / О.М. Маринич, Г.О. Пархоменко, О.М. Петренко, П.Г. Шищенко // Український географічний журнал. – 2003. – № 1. – С. 16- 20.

29. Карамушка В.І. Екологічна збалансованість стратегічних ініціатив і проектів (інтегрування довкільних аспектів у стратегічне планування та проектну діяльність): практ. посібник / В.І. Карамушка.– Київ: К.І.С., 2012. – 138 с.

30. Т.Л. Андрієнко, О.І. Прядко, Л.С. Юглічек, Г.А. Сагайдак, Л.П. Казімірова, Р.Г. Білик, М.Д. Матвеев / Природнозаповідний фонд регіону як основа побудови його екологічної мережі / Природа унікального краю – Малого Полісся / під ред. Т.Л. Андрієнко. – Кам.-Подільський: В-во ПП Мошинського В. С., 2010. – С. 183-245.

31. Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля: Постанова КМУ від 13 грудня 2017 р. № 1026 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF#Text>.

32. Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля: Постанова КМ України від 13 грудня 2017 р. № 1010.

33. Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля: Постанова КМ України від 13 грудня 2017 р. № 41. Оцінка впливу на довкілля: міжнародні стандарти, досвід інших країн і передумови до запровадження нової моделі оцінки впливу на довкілля в Україні та її основні елементи [Електронний ресурс] / С. Вихрист, Є. Єндрюшка, Н. Мікуліч та ін. – Київ, 2018. – 141 с. (електронне видання).

34. Алексеева Є. Оцінка впливу на довкілля: можливості для громадськості: посібник / Є. Алексеева; за заг. ред. О. Кравченко. – Львів: Вид-во «Компанія “Манускрипт”», 2017. – 36 с.

35. Вплив (не)допустимий: як покращити оцінку впливу рубок на довкілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://epl.org.ua/wpcontent/uploads/2020/06/OVD_rubok_lisu_versiya_OK_clean_posylannya_1.pdf.

36. Методичні рекомендації з розробки звіту з оцінки впливу на довкілля в галузі лісового господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/documents/2749.html>.

37. Шутяк С. Постатейний коментар до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» / С. Шутяк; за заг. ред. О. Кравченко. – Львів: Вид-во «Компанія "Манускрипт"», 2019. – 128 с.

38. Цілі сталого розвитку на період 2016-2030 років (зокрема, ціль 13 «Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками»).

39. Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються Законом України «Про відходи» (№ 187/98-ВР від 05.03.1998) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами.

40. Законодавчі акти, на яких базуються рішення проекту генерального плану: – Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 18.02.2015 р. №3040-V із змінами.

41. Закон України «Про внесення змін до статті 8 Закону України «Про автомобільні дороги» щодо класифікації автомобільних доріг загального користування» від 21.11.2012 р. № 4223-V.

42. Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015)

43. Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС

44. Водний кодекс України

45. Лісовий кодекс України «Про природно-заповідний фонд»